

Josip Luetić *

ISSN 0469-6255
(91-95)

UTJECAJ STULLIJEVA RJEČOSLOŽJA NA VIŠEJEZIČNI *GLOSSAIRE NAUTIQUE* A. JALA IZ 1848.

UDK801.3+001.4:656.61

Izvorni znanstveni rad

U proljeće 1950. Komisija za pomorsku terminologiju pri Jadranskom institutu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu organizirala je prikupljanje naših narodnih pomorskih naziva radi stručne obrade i utvrđivanja naše jedinstvene pomorske terminologije.¹ Budući da sam sudjelovao u toj akciji Jadranskog instituta, imao sam se prilike detaljno upoznati s radom oko sakupljanja suvremenih hrvatskih pomorskih naziva i onih iz prošlosti. To me posebno potaknulo da u arhivskom povijesnom istraživačkom radu nastojim doznati kakav je bio "pomorski" govorni jezik dubrovačkih pomoraca za vrijeme Dubrovačke Republike. Poslije tridesetogodišnjeg takvog nastojanja uspio sam zaokružiti prikupljenu građu pa je jedan dio nje nedavno objavljen.² Držim da je taj prilog ne samo zanimljiv već je i vrlo vrijedan: riječ je o govornom jeziku najbrojnijega i ekonomsko-društvenog najdjelotvornijeg sloja stanovništva tadašnje dubrovačke države - u prošlosti jedine naše pomorske republike. Osim toga ta govorna-jezična građa dubrovačkih pomoraca, u kojoj ima dosta i pomorske terminologije, može bez sumnje biti od koristi za povijesni pregled izgrađivanja pomorske terminologije na hrvatskoj obali Jadranskog mora.

U tim nastojanjima, a u okviru traganja za povijesnom i živom građom o hrvatskoj pomorskoj terminologiji, među ostalim djelima služio sam se i jednim od najznačajnijih objavljenih radova o toj tematici, a to je veliki *Glossaire Nautique* iz 1848.³ Taj rad je zanimljiv i vrijedan i za povijest našega pomorstva, a posebno, s lingvističkog gledišta, za hrvatsku narodnu pomorsku terminologiju u prošlosti.

Augustin Jal je taj rad započeo 1821. godine, rukopis je predao 1848, a iz tisk je završen 1850. Taj je glosar enciklopedijske veličine: 21x27 centimetara, s ukupno 1.591 stranicom i 25.310 članaka - natuknica.

Taj najistaknutiji pomorski povjesničar, pomorski enciklopedist i najpoznatiji pomorski poliglot iz prve polovice 19. stoljeća, u svomu kapitalnom djelu, toliko značajan za opću povijest pomorstva, a posebno za povijest broda, donosi i o nama značajnih vijesti.

Jal je dosta putovao u različite pomorske zemlje, pa je na izvoru ispitivao i dolazio do podataka o mnogim pitanjima i temama iz brodersko-pomorskog života, ali s težištem rada na prikupljanju pomorske terminologije različitim, u prvom redu evropskih pomoraca. Prva mu je zamisao bila da ovaj *Glossaire Nautique* bude samo francuski, ali je, nakon njegova drugoga intenzivnog i savjesnog rada, to uistinu postao pomorski poliglotski leksikon, u kojem se osim opsežnih pomorskih francuskih termina, mogu naći grčki, latinski, talijanski, grenlandski, anglosaksonski, engleski, njemački, nizozemski, danski, švedski, novogrčki, ruski, hrvatski (ilirsko-dalmatinski), srpski, vlaški, bugarski itd, te nekih azijskih naroda pomorski nazivi i izrazi. U svomu nautičkom glosaru- leksikonu Augustin Jal je obuhvatio i pomorske izraze mletačkog, genovlanskog, napuljskog, bratonskog, malteškog i sjevernoafričkog dijalekta. Osim toga tu su i termini nepomorskih naroda, kao izrazi koji su se upotrebljavali u plovidbi rijekama. Jedan dio tih naziva autor je vadio iz bogate književne baštine.

Prikupljajući pomorsku terminologiju Jal je boravio najviše u Italiji, gdje je radio u tamošnjim najpoznatijim arhivima i velikim bibliotekama i velikim bibliotekama. Međutim, on nije samo "kabinetski" radio već je mnogo dolazio u doticaj s pomorcima praktičarima ili su mu oni sabirali govornu pomorsku građu i njemu je dostavljali. Tako je bilježio grčke pomorske nazive i govor na korveti "Amalia", za ruske pomorske termine konzultirao je pomorce s jednog ruskog brika, a jedan malteški kapetan duge plovidbe mu je dostavio cijelu zbirku malteške pomorske terminologije itd.

Kad je Augustin Jal boravio u Anconi, susreo se u tog luci na šibenskoj trabakuli "Padre immortale" sa zapovjednikom tog broda "starim desetarom carske (napoleonske) garde", koji mu je diktirao cijelu zbirku termina

* dr. Josip Luetić
Od Kaštela 44
Dubrovnik

što su se upotrebljavali na hrvatskim "ilirsko-dalmatinskim" brodovima. Tu zbirku naše suvremene govorne građe Augustin Jal je dopunio i s drugim izjavama hrvatskih pomoraca, a posebno onima Dubrovčanina kapetana duge plovidbe Marka Dobroslavića, zapovjednika putničkog parabroda "Argo", kad je s njim putovao Dunavom iz Carnavode u Orsovu.

U svom radu Jal se ponajviše služio literaturom, a nadasve rječnicima. U prikupljanju i obradi hrvatske pomorske terminologije on je koristio ponajviše i nadasve rječnikom našeg leksikografskog velikana Joakima Stullija. Osim toga konsultirana gramatika je Bartula Kašića, rječnik Jakova Mikalje, Appendinijevu gramatiku, povijest Ivana Luciusa, te statute nekih hrvatskih srednjovjekovnik primorskih komuna. Dalje, Jal je preispitivao i još neke dubrovačke, pulske i šibenske mornare i pomorce, koje je susretao u Veneciji, Anconi i u Pesaru. U ovom kapitalnom djelu za povijest pomorstva on je ukupno obradio i objavio oko 270 hrvatskih članaka - natuknica, koje je uglavnom označio sa: "illyr. dalm": od tog broja desetak ih je označio kao "serbe" ili "serb". Međutim, hrvatski se pomorski nazivi i druge naše riječi pod nazivom "illyr. dalm." nalaze u ovom pomorskom leksikonu na još mnogo više mjesta u francuskim natuknicama- člancima (isoliranse - kao prijevodi francuskih termina).

Za žaliti je što ovaj veliki pomorski poliglot nije boravio na našoj obali jer je sigurno da bi tu još više bio došao do naše žive riječi, a imao bi prilike koristiti se i našom arhivskom gradom.

Uz ostalo, mene je zanimalo da ponešto više doznani o našim ljudima koji su surađivali u ovom djelu kapitalnog za opću povijest pomorstva. Joakim Stullij nije nam bio nepoznat jer smo se njegovim rječnicima služili za svoje radove, jednako kao i ostalim našim starim rječnicima pa i onima koje Jal spominje. Posebno sam tragao za podacima i vijestima o životu i radu Dubrovčanina kapetana duge plovidbe Marka Dobroslavića. Uz Stullija o kapetanu je Dobroslaviću Jal u svom glasaru posebno pisao.

Prelistavajući arhivske izvore u fondu Dubrovačke Republike Historijskog arhiva u Dubrovniku naišao sam na nekoliko Dobroslavića u prvoj polovici 18. stoljeća.⁴ U istom fondu, ali iz druge serije tog arhiva utvrdio sam da je kapetan Jakov Dobroslavić bio 1760-ih godina zapovjednik trgovačkog jedrenjaka "Madonna Santissima delle Grazie e San Giovanni Battista", tipa pink od oko 110 tona nosivosti korisnoga komercijalnog tereta.⁵ Dalje, utvrdio sam da je potkraj 18. i u početku 19. stoljeća bilo nekoliko Dobroslavića na trgovačkim jedrenjacima Dubrovačke Republike, a koji su pokrivali nekoliko različitih brodskih služba i zanimanja. Tako je u 1800. godini Nikola Dobroslavić is Slanoga bio ukrcaj kao treći kormilar-mornar na dubrovačkom briku "Madonna Santissima del Rosario". Taj je brik, od oko 160 tona veličine, u toj godini doživio brodolom.⁶ Početkom 19. stoljeća kapetan Matija Dobroslavić zapovijedao je, i bio je suvlasnik, dubrovačkim brikom veličine od oko 166 tona nosivosti. Jedan od najpoznatijih dubrovačkih židovskih trgovaca Ambonetti u tome je briku imao također udjele. On je za Mata Dobroslavića, dok je taj plovio, plaćao brodske takse.⁷ Kapetan Božo Dobroslavić 1797. godine imao je šest dijelova jednoga dubrovačkog broda ("karata" - od

24 postojeća dijela vlasništva cijelog broda)⁸, a u nekome drugom brodu samo pola "karata" vlasništvo broda.⁹ Također je Baldo Dobroslavić 1803. godine bio suvlasnik dubrovačkoga trgovačkog jedrenjaka u vrijednosti od dva "karata".¹⁰ Godine 1805. Antun Dobroslavić pomorski je članak trgovačke mornarice. On je brodski pisar i nautički časnik na dubrovačkom briku "L'Angelo Custode" (veličine od oko 162 tona nosivosti), koji je bio pod zapovjedništvom kapetana Nikole Vodopića.¹¹

Držim da je i ovo što sam dosad nova iznio o Dobroslavićima dovoljno da se dobije slika iz kakve je pomorsko- kapetansko-brodovlasničke obitelji potjecao Marko Dobroslavić - za hrvatsku pomorsku terminologiju glavni suradnik (kao izvorni ispitnik) Augustina Jala.

Utvrđio sam da su Dobroslavići iz Slanoga (i danas su još uvijek tamo na svojoj starini), najpomorskijeg mjesta u Dubrovačkoj Republici. Markov otac kapetan Božo Dobroslavić preselio se u Dubrovnik. Tako je naš Marko u "Gradu" mogao steći (uz praksu) i školsku naobrazbu, a to mu je dalo prednost da što prije postane zapovjednik trgovačkih jedrenjaka. Dana 6. siječnja 1803. bio je ukrcaj na dubrovački brik "Il Fortunato" kao brodski pisar i nautički časnik. Tad je taj brik bio pod zapovjedništvom kapetana Iva Kristova Kasilara iz Cavtata, a veličina mu je oko 190 tona nosivosti korisnog tereta i mogao je obavljati nautičko - komercijalne zadatke preko Atlantskog oceana.¹² Obavljajući pomorsko-trgovačke, brodsko-nautičke i navigacijske zadatke po pomorskim prostranstvima i lukama Sredozemnog mora i Atlantskog oceana, Marko Dobroslavić mogao je steći veliku praksu i potrebno znanje da može obavljati zadatke i poslove zapovjednika trgovačkog jedrenjaka. Zato ga dana 6. lipnja 1805. nalazimo kao zapovjednika broda izvanjadranske plovidbe - kapetana duge plovidbe. To je bio trgovački brod tipa brika, a zvao se našim imenom "I s t o k", mogao je ukrcaj korisnog tereta u iznosu od oko 185 tona. Kao članovi posade bili su još brodski pisar, vođa palube, četiri mornara-kormilara, tri mornara i jedan učenik - "mali".¹³

Pomorsku tradiciju obitelji Dobroslavića iz 18. stoljeća prenijela su u 19. stoljeće braća Božo, Baldo i Miho, a posebno, i u prvom redu, kapetan Marko, koji je nakon propasti dubrovačke države postao jedan od prvih zapovjednika prvih parabroda na Dunavu. Nakon toga, oko 1850-ih godina bio je on austrijski konzularni agent u Vidinu i u Galatiju.¹⁴

Nakon ovoga izlaganja vratit ću se Dubrovčaninu Joakimu Stulliju. Pritom bit će prijeko potrebno iznijeti najsumarnije, najznačajnije i najosnovnije okolnosti i činjenice o pomorsko- trgovačkom životnom okviru u kojem se rodio, živio, odgojio, radio i leksikografski djelovao taj jedan od najvećih tadašnjih južnoslavljanskih leksikografa.

Uvidio sam da je razdoblje od 1697. do oko godine rođenja našega Stullija bilo najslabije razdoblje pomorsko-trgovačkog života dubrovačke države.¹⁵

Još u drugoj polovici 17. stoljeća trgovačka mornarica Dubrovačke Republike proživljava konstantno opadanje.

Tom stanju pogodovalo je više uzroka, a posebno ove okolnosti: stabilizacija i proširenje novih tržišta i pomorsko-komercijalnih putova izvan Sredozemnog

mora, te pojava nizozemskih, engleskih i drugih stranih trgovačkih brodova u sredozemnom i jadranskom bazenu. Ti brodovi uvelike konkuriraju brodovlju malih mediteranskih pomorskih država, pa tako ugrožavaju uspješniju djelatnost trgovačke mornarice male Dubrovačke Republike. Uz veliki katastrofalni potres iz 1667. godine, koji je nanio velike ljudske žrtve i goleme materijalne štete Dubrovniku, te mletački nasrtaji na dubrovačku državnu samostalnost, pa različite političko-diplomatske i ratne operacije, a i mnoge gusarske akcije na moru i na kopnu, sve je to negativno utjecalo na pomorsku djelatnost Dubrovčana na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće. Prema svojim istraživanjima utvrdili smo da je od 1701. godine dubrovačka trgovačka mornarica imala samo 86 brodova, i to uglavnom manje veličine, među kojima najviše trgovačkih jedrenjaka tipa fijuga - njih trideset. Tada je bilo najviše zapovjednika dubrovačkih trgovačkih brodova iz Cavtata, Pridvorske knežije i Cavtatske kapetanije.¹⁶ Nešto malo bolje stanje te trgovačke mornarice pojavljuje se u slijedećem desetljeću¹⁷, a četrdesetih godina 18. stoljeća nastaje preokret u dubrovačkomu pomorskom životu. Tada se trgovačko brodovlje Dubrovačke Republike počinje vidno oporavljati, s jasnom tendencijom postupnoga, ali sigurnog uspona cjelokupne dubrovačke pomorske djelatnosti.

Razdoblje od oko 1745. do 1765. godine, na osnovi naših istraživanja, može se smatrati posljednjom najblisavijom renesansom dubrovačkog brodarstva i pomorskog života uopće u dubrovačkoj državi.

Sredinom 18. stoljeća na oko 250 dubrovačkih trgovačkih jedrenjaka izvanjadranske i jadranske plovidbe zarađivalo je teški mornarski kruh više od 2.500 pomoraca različitih profila brodsko-pomorskih zanimanja. U to vrijeme Dubrovačka Republika nije mogla imati više od 25.000 stanovnika.¹⁸

Na početku 19. stoljeća dubrovačka trgovačka mornarica izvanjadranske duge plovidbe imala je 300 (tri stotine) jedinica različitih brodovskih tipova, a ponajviše trgovačkih jedrenjaka tipa brik. U istom razdoblju tomu valja pribrojiti još više od stotinu trgovačkih jedrenjaka jadranske plovidbe (trabakula, bracara, peliga, filjuga, "gajeta", paranca, tartanuna itd.). Na tim trgovačkim jedrenjacima plovilo je ukupno 5.250 (pet tisuća dvije stotine pedeset) dubrovačkih pomoraca - mornara, kormilara, vođa palube, brodskih gvardijana, brodskih pisara, kadeta, pilota, kapetana i drugih profila brodskih zanimanja. U taj broj nisu uračunani brodogradilišni majstori i radnici, ribari, solari, suvlasnici brodova, pomorski osiguravatelji, lučki radnici, službenici i radnici državnog arsenala i državne-ratne mornarice, službenici dubrovačkih pomorskih agencija (konzularna predstavništva Dubrovačke Republike) itd.¹⁹

Eto, kad nam je poznat ukupni broj dubrovačkih pomoraca koji su se služili svojim "pomorskim" rječnikom u svakidašnjem životu, te kad znamo barem toliko o brodarstvu i pomorstvu dubrovačke države u razdoblju kad je živio i leksikografski djelovao Joakim Stulli, onda će biti posve jasno kakav su utjecaj taj mornarski i pomorsko-nautički duh i životna pomorska stvarnost mogli imati na njegovo prikupljanje pomorskih i brodskih termina i naziva. Osim toga, s obzirom na okolnosti potrebno je znati još i ovo: Stulli se rodio i živio je u napravnijem dodiru s pomorcima, pomorskim kapeta-

nima duge plovidbe, suvlasnicima trgovačkih jedrenjaka, pomorskim trgovcima i nekim drugim pripadnicima pomorsko- nautičkih zanimanja - među svojom najbližjom rodbinom po majčinoj i očevoj lozi. S majčine strane najviše je bilo zapovjednika trgovačkih jedrenjaka izvanjadranske plovidbe iz obitelji Maras (iz Slanoga), pa zatim dolaze Vodopići (iz Grgurića kraj Slanoga).²⁰

Iz obitelji Stulli najpoznatiji pomorski stručnjak bio je Vlaho Stulli. Za njega sam pronašao arhivske vijesti da je potkraj 18. i u početku 19. stoljeća on bio lučki kapetan dubrovačke luke s velikim ovlastima u poslovanju, koje su se odnosile na lučko operativnu, sani-tarnu, policijsko-"vojnu", administrativnu i komercijalnu nautičku djelatnost. Nakon propasti dubrovačke države, utvrdio sam, Vlaho Stulli bio je patrolin-zapovjednik trgovačkog broda jadranske plovidbe.²¹

Nema sumnje da je i spomenuta okolnost rodbinskih veza Joakima Stullija utjecalo na njegovo dobro i pravilno poznavanje hrvatske pomorske terminologije i "pomorskog govora". Vjerojatno je da su mu njegovi najbliži rođaci pomorski stručnjaci i praktičari pomagali u prikupljanju i odabiranju naših pomorskih termina. Osim toga Stulli je boravio, živio i djelovao u Kuni, Rijeci dubrovačkoj (u Rožatu), Stonu, Slanomu i na otočiću Daksi, pa mu boravak u tim primorskim i pomorskim mjestima najprikladnije omogućuje da neposredno vodi razgovore i bilježi riječi i terminologiju tamošnjih ribara, prijevoznika, pomoraca, brodarka i brodograditelja.²²

Držim da su sve te okolnosti i prilike na Joakima Stullija pozitivno utjecale, i to ne samo na kvantitet već i na kvalitetu i stručnost obavljena posla oko prikupljanja, provjere, uspoređivanja, obrade i privređivanja ribarskih, nautičkih, lučkih, brodskih, brodograditeljskih, jedriličarskih, meteoroloških, navigacijskih i drugih pomorskih termina i pojmova objavljenih u Stullijevnim rječnicima. Odmah u početku zanimanja za povijest pomorstva uočio sam značenje vrijednosti njegovih rezultata rada i za našu pomorsku terminologiju.²³ Međutim, valja istaknuti ovo: vrijednost i značaj Stullijeva *Rječosložja* za pomorsku povijest još davno prije zapazio je uvelike se njime koristio najveći pomorski povjesničar i pomorski poliglot u prvoj polovici 19. stoljeća - Augustin Jal.²⁴

U vrlo opširnom predgovoru, uvodnom izlaganju i obrazloženju (u opsegu od punih 26 stranica) svog djela *Glossaire Nautique* Augustin Jal posebno je pisao o Dubrovčaninu, tadašnjem najvećem hrvatskom leksikografu Joakimu Stulliju. O njemu i o kapetanu Marku Dobroslaviju Jal je pisao više nego što je to običavao u tome djelu pisati o nekim drugim autorima i piscima kojima je poslužio u svom radu. Tako on druge naše autore uopće ne spominje, osim na 17. stranici, kad citira Joakima Stullija, tek u bilješki 2 napominje da je konzultirao gramatiku hrvatskog ilirskog jezika Bartula Kašića (objavljenu u Rimu 1604. godine) i Appendinijevu hrvatsko-ilirsku gramatiku (tiskanu 1808. godine u Dubrovniku).

Proporcionalno prostornoj i brojčanoj zastupljenosti hrvatskih posebnih natuknica i članaka, te naših pojedinačnih riječi u francuskim natuknicama, u ovom pomorskom leksikonu Jal je više citirao Stullija nego neke druge autore.

On se pozivlje za njega na različitim mjestima u našim natuknicama čak više od 34 puta; koliko sam zapazio na ovim stranicama: 159, 165, 236, 267, 296, 346, 347, 358, 359, 390, 698, 702, 717, 785, 788, 861, 887, 888, 898, 970, 982, 1077, 1204, 1328, 1356, 1361, 1420, 1454 i na 1472. Na nekima od tih stranica Jal je Stullija citirao i po dva puta.

Radi ilustracije ovih izlaganja pa i boljeg uvida o tim citatima (kojima se Jal pozivlje na *Rječosložje* J. Stullija) na ovom mjestu donosim u slobodnom prijevodu nekoliko takvih članaka-natuknica:

ARBUO ODDRIJEVA - illyr.dalm. s. m. (iskrivljeno od mletačkog Arboro). (Joakim Stulli, /Diot. illyr./ u svom ilirskom rječniku: Jambor označuje riječ arbuo koja se ne nalazi pod slovom A, p. 3 u njegovu rječniku. Na toj stranici čita se Arbul. U Stullijevu rječniku vidi: Katarka, što pretpostavljamo da je greška sa strane 286, članak Jambor. Međutim, ne možemo tvrditi da Arbuo nije varijanta od Arbul: - prihvatili smo tu riječ s rezervom.

ARGUTLA - illyr. dalm. s. f. (ova je riječ bez analogije u ilirskom jeziku, možda je to iskrivljena riječ od mletačke riječi Arguola.) Dubrovački mornar koji nas je s tim upoznao na brodu "Padre Immortale" / 22. kolovoza 1841. godine u Anconi / učinilo nam se da je izgovara *A r g l o u t a*. Joakim Stulli ništa ne govori o njenu porijeklu; Stulli se zadovoljava da je definira:

D r ž a l o o d k r m i l j c a, što znači: Manche tenir du governail. Barre du gouvernail. - V.Kormilaca.

BROD, illyr. dalm. s. (Ovu smo ilirsku riječ sakupili u Anconi (lipanj 1841)... koju nalazimo i u Stullijevu rječniku, a koja kako nam se čini da nema veze s ruskim ... - Batiment, Navire, Vaisseau.(V. Drjevo, Korablja, Lagja, Plav). - Brod na kraj izvući... - Brod o mrkjentu razbiti... - Brod porinuti... - Brod trgovački... ..

GJUNAK, illyr. dalm. s. Ime jedne vrste barke koja je napravljena od isprepletenih grana (možda od vrbe), izrađena na način kao što se prave prave košare i obložena kožom. Joakim Stulli, od kojega smo ovo uzeli, na taj način definira brod kojeg naziva: "Navicula per tessere: Navicula tetrina". Stulli ne kaže je li se gjunak upotrebljavao kad je pisao svoj ilirski rječnik i on ne govori po kojim je vodama gjunak plovio. Gjunak je izolirana riječ u ilirskom jeziku: ne možemo tu riječ povezati ni s jednim terminom slavenskog korjena.

MARNAR, illyr. dalm. s. m. (iskvareno od mornar) / prema Jakova Mikalje ilirskom rječniku, 1649/. Joakim Stulli nije prihvatio ovaj malo upotrebljavan i vrlo slabo djelotvorno primjenjivan oblik koji bez sumnje pripada lošem i prostom jeziku. Mornar za Šibenske trabakule "Padre immortale" koji nam je (22. kolovoza 1841. godine u Anconi) dao izvjesni broj pomorskih ilirskih termina i riječi - jako dobro je izgovorio *M o r n a r*. - Matelot. -

Osim ovih - u slobodnom prijevodu - ovdje prvi put prikazanih članaka u kojima se Augustin Jal pozivlje na *Rječosložje* Joakima Stullija, sada ćemo prikazati još nekoliko takvih članaka-natuknica, ali u izvornom obliku, onako kako ih je A. Jal objavio:

B U S S I A (boussia), illyr. dalm. s. (De l'ital. Bissula.) Boussole. Ce mot, qui nous fut donne, 22 qout 1841, a Ancone, par un matelot ragusais du trabacolo Padre immortale ne se trouve pas dans Diot. illyr. de Joch. Stull, qui dit: Busula korabljaka ou Sjevernica.

G L O I C C A (Golitcha), illyr. dalm. s. f. Nom d'une barque monoxyle: "Barca tutta d'un pezzo di tronco acavata" dit J.Stull, a qui nous empruntons oe mot.

Nous pensons qu'on peut rapporter la Golicca illyr. au rad. slav.

, qui exprime l'idee d'effeuiller, d'epiler, et qui fait le russe (Golike), signifiant en meme temps: Balsi sams feuilles, et Boues, Balise. La bouee faite d'un billot degrossi differe seulement par une facon de la barquette monoxyle. - Dans le Danube, de petites barque de l'spece de la Golicca out nom Lontra.

J A M B O R (Iambor), illyr. dalm. s. m. (Corruption de Iarboro/V./Le matelot de Sebenico, qui a Ancone, le 22 aout 1841, fit avec nous lenomenclature illyr. dalmate des pieces et des cordages du trabacolo Padre immortale, ne nous donna point le mot Jambor; il prononca tres intelligiblement: Iarboro, et ajouta quand nous ecrivions: "Quasi: Arboro, parola veneta marinaresca".)

Mat. (J.Stull.) - V. Arbul, Arbuo.

K R R I M A, illyr. s. (Synonme de Karma, donne par le P.Jacobi Macalia, Dans son Diction. illyr. lat. / in 8o, 1649, Lorette./) Ce mot ne parait plus en usage; du moins ne l'avons-nous point entendu prononcer par les marine de Raguse, de Pola et de Sebenico que nous avons interrogés a Venise, Ancone et Pesarp. C'est Karma qui est le mot dont ila se servent ordinairement pour designer l'arriere de leurs trabacoli. Ainsi ils disent: Iarboro od karme, iedro od karme, sartia od iarbola istoga od karme / V./ etc. - Krrima ne se lit point dans le Dict. illyr. de Joach. Stull.

I na kraju ovih izlaganja umjesto zaključaka iznijet ću samo neke napomene Augustin Jal nije propustio a da ne upozori na, po njegovu mišljenju, slabosti i propuste koje je on zapisao u Stullijevu *Rječosložju*. Jesu li to prijekori i zamjerke i je li to kritika - o tome će trebati drugi dati sud. Zasad ću radi preglednosti napomenuti da je neke od tih svojih zamjeraka dao na ovim stranicama svoga glosara: 296, 358, 861, 876, 887 i 1454. Tamo stoji da riječi **BASTONE OD FLOKA**, **BITTA OD BRODA**, **BURINA**, **FRANKABASSO**, **KAROZO**, **KOGLIARDA**, **KOLOMBA**, **SOLARO OD BUC-CADORTE**, **TAGLIA** nedostaju u *Rječosložju*. Međutim, i sam Augustin Jal u natuknici **KOLOMBA** napominje da Stulli za taj naziv ima drugi izraz, i to: Kilj. Taj njegov komentar u vezi s riječi **KOLOMBE** dovoljno je ilustrativan, pa se može postaviti pitanje je li Augustin Jal imao pravo kad je za neke termine istaknuo da nedostaju *Rječosložju* Joakima Stullija. Ili nam ta zamjerka i prigovor tako velikoga pomorskog poliglota može zvučati ujedno kao i njegovo pozitivno čuđenje: Kako to da u *Rječosložju* tako vrsnog i toliko cijenjenog ilirskog leksikografa Joakima Stullija tog i tog termina uopće nema? Ali, u takve i u slične pretpostavke, konstrukcije, rekonstrukcije i nagađanja i u slične ocjene neće ulaziti jer to nije bio moj zadatak. Jednako tako nisam postavio sebi u zadatak da ulazim u jezično,

stilsko, gramatičko, stručno-leksikografsko i tome slično razmatranje takvih i sličnih odnosa na relaciji Augustina Jala *Glossaire Nautique i Rječosložje* Joakima Stullija. To je, svakako posao naših filologa, a posebno naših jezikoslovaca koji se bave hrvatskom narodnom pomorskom terminologijom.

Držim da sam ipak postavljeni zadatak uspio s pozitivnim rezultatima dovesti do kraja: kao povjesničar pomorstva utvrdio sam, osim drugih činjenica u ovom radu, da je zacijelo bio prisutan utjecaj stulli *Rječosložja* na rad Augustina Jala, što sam zapazio prilikom proučavanja njegova višejezičnoga pomorskog leksikona *Glossaire Nautique* iz 1848. godine.

BILJEŠKE

1. Naputak za prikupljanje narodnih pomorskih naziva, Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Štamparski zavod "Ognjen Prica".
U priloženu aneksu 12 tabela crteža (Sl. 1. - Leut pod jedrima. Sl. 2. - Jedro itd. Zagreb 1950, 80 12 str. više 12 velikih lista slika. Josip Luetić, Naša pomorska terminologija u A. Jalovom "Glossaire Nautique" iz 1848. godine, Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 61, str. 248 - 254, Zagreb 1956.
2. Josip Luetić o govornom jeziku dubrovačkih pomoraca zadnjih dvadeset godina dubrovačke državnosti, Fiskoviće zbornik II. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 21, Split 1980.
3. A. Jal, *Glossaire nautique. Repertoire polyglotte de termes de marine anciens et modernes, par A. Jal, auteue de l'Acheologie navale et du Virgilius Nauticus, Paris, ches Firmin Didit freres, libraires-editeurs, imprimeurs de l'Institut de France, Rue Jacob, 5=.* 1848 - 1850. Koliko je značajan i vrijedan ovaj rad, najbolje nam potvrđuje i ova činjenica: na preporuku Conseil international de la Philosophie et des Sciences humaines, a uz financijsku pomoć UNESCO-a i centra National Francais de la Recherche Scientifique, izdava se pojedinačno po slovima: NOUVEAU GLOSSAIRE D'AUGUSTIN JAL - Revision de l'edition publice en 1848. Paris, Mouton-La Haye. (Svezak D tiskan 1972).
4. Josip Luetić, Naša pomorska terminologija u A. Jalovom "Glossaire nautique" iz 1848. godine, Ljetopis JAZU, 61, str 248 - 254, Zagreb 1956.
5. Josip Luetić, o. s. u bilj. 4, str. 250
6. Historijski arhiv u Dubrovniku (HAD). Rouli de Bastimenti, 56 - 9/iz 1800. godine na f. 33 i Arboracci de bastimenti, 56-3, sv. 16, f.54.
7. HAD. Diversa de Foris (34), sv. 232, f. 172 i Arboracci de Bastimenti, 56-3, sv. 16, f. 52.
8. HAD. Rouli de Bastimenti 56 - 9, sv. 11, f. 52 iz 1797. god.
9. HAD. Rouli de Bastimenti, 56 - 9, sv. 11, f. 2 iz 1797. godine.
10. HAD. Rouli de Bastimenti, 56 - 9, sv. 15, f. 61.
11. HAD. Arboracci de Bastimenti, 56 - 3, sv. 16, f. 54 Rusoli de Bastimenti, 56 - 9, sv. 18, f. 12v
12. HAD. Ruoli de Bastimenti, 56 - 9, sv. 15, f. 43 i Arboracci Bastimenti, 56 - 3, sv. 16, f. 47.
13. HAD. Ruoli de Bastimenti 56 - 9, sv. 17, f. 50 i Arboracci de Bastimenti, 56 - 3, sv. 16, f. 47. Svaki kapetan-zapovjednik broda dubrovačke države morao je imati takozvani turski ferman izdan na njegovo ime i prezime. S obzirom da je bilo problema oko nabave novog fermara, bilo je uobičajeno da se fermari starijih kapetana (koji nisu plovili) unajme novoimenovanom zapovjedniku broda. Tako je kapetan Marko Božov Dobroslavčić zbog fermara (turskih vlasti i njihovih korsara!) kao novoizabrani zapovjednik broda morao nositi ime kapetana Viska Vilenika.
Ta vrsta fermara bilo je pismo preporuka turskog sultana o slobodnoj plovidbi teritorijalnim vodama turske carevine i preporuka turskim pomorskim i korsarskim snagama i vlastima da se s tim dubrovačkim brodom postupa prijateljski. Ferman je bio sastavni dio službenih brodskih isprava i bez nje nijedan brod Dubrovačke Republike nije mogao ploviti.
14. Josip Luetić, Naša pomorska terminologija u A. Jalovom *Glossaire nautique*, o. c., str. 250.
15. Josip Luetić, Najslabije stanje dubrovačke trgovačke mornarice, časopis Naše more, broj 2 iz 1956. godine, str. 223 - 224.
16. Josip Luetić: kao u bilježci 15.
17. Josip Luetić, O brodovima Dubrovačke Republike u prvoj polovici XVIII stoljeća, časopis Pomorstvo br.5 iz 1956. godine, str. 192 - 194. Također vidi: Hrabak, o. c.
18. Josip Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću, Građa za pomorsku povijest Dubrovnika JAZU u Dubrovniku, sv. 2, Dubrovnik 1959.
19. Josip Luetić, Talijanski mornari ukrcani na brodovima Dubrovačke Republike (1797 - 1807), Analiz Zavoda za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku, sv. XVIII, Dubrovnik 1980.
20. Josip Luetić, Pomorac i diplomat Ivan Kaznačić s osvrtom na dubrovačko pomorstvo u 18. i poč. 19. stoljeća, Građa za pomorsku povijest Dubrovnika JAZU u Dubrovniku, knjiga 1, Dubrovnik 1954, str. 34. i 38; Josip Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću, o. c., str. 101, 102, 121, 124, 125. i 168; Vinko Ivančević, Luka Livorno i dubrovački brodovi 1760 - 1808, Građa za pomorsku povijest Dubrovnika, knjiga 4, Dubrovnik 1968, str. 21, 42, 43, 48, 66, 91. 21 HAD. Diversa de Foris, sv. 245, f. 153, pa sv. 228 - 240. na nekoliko mjesta
22. Dr. Mijolvan Brlek, Pogled na pomorsku terminologiju Joakima Stullija, dubrovačkog leksikografa, u povodu 250. obljetnice rođenja, časopis "Naše more", broj 1-2, ožujak 1980, Dubrovnik str. 57 - 60.
23. U ovom radu služio sam se i Stullijevim rezultatima rada iz njegovih rječnika.
24. Augustin Jal se rodio godine 1795. u Lyonu, a umro je 1873. ine u Vermonu. Od godine 1831. savjetnik je u povijesnom odjelu Ministarstva mornarice Francuske: Pomorska enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda, sv. 3, Zagreb 1976, str. 217. Inače, o radu velikog A. Jala još 1956. godine pisali smo u citiranom radu objavljenom u Ljetopisu JAZU 61.

Rukopis primljen: 26.09.1991.

